

СИМВОЛІЧНЕ «ДЕРЕВО-ПТАХ» ТЕОРІЇ «ІНФОРМАТИВНОЇ АРХІТЕКТУРИ»

Анотація. Пропонуються основні символічні напрямки та структурні течії для сучасного концептуального архітектурного формоутворення. Вони мають гнучкість у використанні та поєднаннях, відповідно до розвитку видів мистецтв, всіх галузей діяльності людини та науково-технічного прогресу.

Ключові слова: синтез мистецтв, архітектурне формоутворення, теорія «інформативної архітектури», символічні напрямки, структурні течії, «дерево-птах».

Такий звичний та оточуючий нас стилістичний¹ («програмний») метод формоутворення в архітектурі на основі використання певних ознак, особливостей, рис у вигляді таких складових – знаків, як: архітектурні деталі (обломи), їх форми, архітектурні елементи, традиційно залишається доволі поширеним в класичному історично складеному архітектурному середовищі.

У пошуку нових архітектурних форм сучасні архітектори все частіше звертаються до динамічних рішень, пов'язаних із динамічним процесом самого життя (активного, гіперактивного, метаморфозного² або інтерактивного) та еволюцією всіх його складових. Обчислювальні методи творчості, образно-символічний підхід та «синтез мистецтв» на сьогодні стають основними принципами світорозуміння та «світомоделювання», які дають можливість зібрати частини різнорідних методів формотворення в єдине ціле, структурно об'єднати відповідні компоненти (знаки) та надати можливість подальшого розвитку понятійно-мовної системи сучасних інтернаціонально-національних напрямків та течій в архітектурі.

Спостерігається схильність архітекторів до процесуальної діяльності – «симультанності»³, демонстрації різного роду трансформацій, по мірі зростання та формування ідеї. Така особливість дозволяє стверджувати, що знову відбувається перехід до «проектування за художнім методом»⁴.

---

¹ «Стиль» – сукупність характерних ознак, особливостей, рис [1, С.617].

² «Метаморфоз» (від гр. metamorphōsis) – перетворення одної форми в іншу [1, С.404].

³ «Симультанність» (від фр. simultane – «одночасний») – у середньовічному театрі – одночасне встановлення на сценічній площадці всіх місць дії, необхідних для даної вистави [1, С.593].

⁴ Поняття «метод» (від грец. μέθοδος – «шлях» через) – спосіб дослідження явищ природи; підхід до явищ, що вивчаються; планомірний шлях встановлення істини; образ дії [1, С.406].

Саме художній метод архітектури модерністів (авангардистів) початку ХХ ст. став аттрактивним⁵ процесом, на основі якого відбувалося потужне тяжіння до відображення в архітектурних об'єктах певної важливої «релевантної інформації»⁶ у все можливих значеннях – роз'яснення; виклад фактів, подій; просвіта. Згідно розвитку різних видів мистецтв, всіх галузей діяльності людини та науково-технічного прогресу, відповідно до місця та часу (середовища, контексту), поступово почав утворюватися діалог між всіма складовими елементами архітектурного об'єкту та людиною.

Художній метод іноді викликав суперечки між мовою, змістом та так званим «кадром» – тим, що бачилося насправді, оскільки розглядався у дзеркалі метафоричних концептів. Подібні ідеї дуже гостро проявилися у філософії багаточислової теорії архітектури постмодернізму західних країн кінця 70-80-х рр. ХХ ст.. Широкий спектр архітектурно-філософських течій постмодернізму при цьому носить інтернаціональний характер та формується за допомогою методів семіотики у філософії, основу яких (за американським філософом Чарльзом С. Пірсом) складає триада знаків: «іконічні» (зв'язок – копія), «індекси» (зовнішній зв'язок), «символи» (умовний зв'язок) [3, С. 200-222].

Серед цих знаків, знаки-символи є найбільш гнучкими для формоутворення архітектурних об'єктів. Знак-символ дає можливість більш творчо (умовно – безмежна кількість варіантів), розкрити певний задум архітектора. «Умовність, включаючи в себе момент подвійного прочитання, дозволяє за допомогою звичайного і звичного побачити щось нове і незвичайне, виводячи його із розряду тривіального в розряд художнього, із форми об'єктивно-нейтрального стану в форму людського життєвого процесу» [4]. І в цьому полягає творчий інтерес і прояв раціоналістичної тенденції архітекторів початку ХХ ст., коли вони, намагаючись підключити зорову «психологію сприйняття», пробували за допомогою певних архітектурних прийомів зацікавити споглядача і, таким чином, змушували його оглянути будинок навколо зі всіх боків – утворювали безперервний зв'язок всіх частин фасаду. Тим самим архітектура будівлі або споруди інколи починала набувати рис монументальних, скульптурних, зокрема.

Але при явній якісній художній перевазі знаків-символів, нажаль, у світовій архітектурі ХХ – початку ХХІ століть знаходять використання, в більшості випадків, іконічні знаки та знаки-індекси, які, або копіюють, або мають із об'єктом лише зовнішні ознаки. Тому архітектура подібних архітектурних об'єктів носить не лише постмодерністсько гротескний, а інколи і примітивно комічний характер –

---

⁵ «Аттракція» – (від лат. attractio – «тяжіння»); атракціон – (від фр. attraction – ефектний, той, що звертає на себе увагу глядача) – номер програми у цирку або розваг у парку [1, С.78].

⁶ «Інформація релевантна» – інформація, яка стосується певної справи та збирається під певну задачу, доречна [2].

наприклад, будинок-черевик (приватний будинок продавця взуття, США, Халлем, 1948 р.), будівля-робот (банк, Таїланд, Бангкок, 1986 р.), будівля-корзина (центральный офіс компанії Longaberger, США, Нью-Йорк, 1997) або будинок-равлик (житловий будинок, Болгарія, Софія, 2009 р.) та т.п..

Питання доцільності вибору того чи іншого знаку-символу в процесі проектування для посилення задуманого умовного художнього образу, виразності того чи іншого проектного рішення будівлі або споруди завжди потребує досконало опрацьованих: концепції, композиції, пропорцій. Наслідок – утворення сучасних образних художньо-символічних форм, які відповідають місцю та утворюють безперервну змістовно-композиційну єдність як екстер'єру так і інтер'єру.

У сучасній архітектурі, процес проектування або реконструкції будівель або споруд якщо і відбувається за художнім методом, то лише частково розглядаються крізь призму архітектурно-семіотичних досліджень⁷. Але, саме вони надають можливість утворити нові школи концептуальної архітектури з відповідними формоутворюючими, у тому числі і символічними напрямками та структурними течіями. Так, у поєднанні із діалектичним підходом в архітектурі та «синтезом мистецтва», можна вийти на нову сходинку у сучасному формотворенні.

Таким чином, сучасний процес символічного проектування на етапі виникнення ідеї, концепції, не можливий без звернення до наступних герменевтико-семіотичних⁸ досліджень, основні положення яких можна представити у вигляді ряду творчих методів:

- «семантично-прагматичного» методу (основне завдання – зв'язок, інтерпретація, цінність);

- «синтактичного» методу (основне завдання – тлумачення, зв'язок частин, побудова).

I. На основі поєднання герменевтико-семіотичного («семантично-прагматичного») методу проектування та реконструкції будівель і споруд та

---

⁷ «Семіотика» (від гр. *sēmeiōtikē* – ознака) [1, С.584]. За Ч. У. Моррісом, семіотика укладає загальну мову, яку можна застосувати до будь-якої іншої мови або знаку, а це означає, що її можна застосовувати до мови науки, до особливих знаків, які в науці використовуються [5, С.47].

Становлення художньої семіотики відбувається у кінці ХІХ – початку ХХ століть [6, С.63-64].

Загальний процес поезису (процес творчості), виражений у витворі мистецтва представляється у формі мінімальної тріади у формі трикутника (форма, зміст, внутрішня форма), який співвідноситься з загальноприйнятим у семіотиці «трикутником Ферге» (за прізвиськом німецького логіка Готлоба Фреге; семіотичний процес), за яким простіша структура знака також представляється у формі трикутника (знак, предмет, поняття) [6, С.91-93].

Семіотика має три основних розділи: «синтактика» – відношення між знаками; «семантика» – відношення знаків до позначення та позначеного; «прагматика» – відношення між знаками та користувачами [5, С.56-82].

За думкою російського філософа М.Н. Епштейна, не існує спеціального розділу, присвяченого утворенню нових знаків [7]. Серед трьох видів діяльності у галузі знаків (знакопоєднуюча, знакоописова та знакотворча), знакотворча діяльність найрізкісніший вид – неологія, семіургія. «Семіургія» (*semiurgy*) – діяльність по утворенню нових знаків та введення їх у мову. «Семіоніка» (*semionics*) – четвертий, основний розділ семіотики, який вивчає процеси утворення нових знаків. Це акт нового змістоутворення, можливість нового розуміння та дії в культурі [6, С.1035; 8].

⁸ «Герменевтика» (від гр. *hermeneutikē* – тлумачення, пояснення) – теорія та мистецтво тлумачення тексту... рукописів, книг, пам'ятників [1, С.155]; вмістилище символів та прихованих змістів [1, С.94]

синтезу мистецтв автором пропонується вибір відношення змісту знаків до типу будівлі та зв'язок знаків із глядачем (користувачем). Як наслідок – поштовх розвитку різних видів мистецтв (по Кагану М.С.: за способом відображення дійсності – зображувальних, незображувальних – та за формою буття художнього образу – статичних, динамічних, просторових, часових, просторово-часових [9, С.161]) у народній творчості, фольклорі, професійному мистецтві, художньому авангарді на чолі з архітектурою.

Виявлення генези стилю або методу творчості провідного митця-авангардиста певної країни – художника, скульптора, дизайнера, архітектора, які працювали з кінця ХІХ та до початку ХХІ століття, дозволяє окреслити тенденції в розвитку певного виду мистецтва та встановити зв'язки між ними, визначити знаки-символи, які знаходять використання або залишаються поза належною увагою, та, навпаки, надасть можливість уникнути використання випадкових знаків-символів.

Відповідно, архітектурне середовище в певних стилях або природне середовище – надземне (надводне), наземне (водне), підземне (підводне), агресивне, продиктують свій зв'язок, інтерпретацію, цінність та доцільність використання знаково-символічної бази.

Науково-технічний прогрес внесе корективи у використання певних конструкцій (аутентичних, оригінальних; типових, модульних, декоративних, функціональних) та матеріалів (природних, штучних, композитних). За їх допомогою знаки-символи, таким чином, отримають відповідну структуру – «каркас» та «тіло», об'єм та фактуру.

II. На основі герменевтико-семіотичного («синтактичного») методу проектування та реконструкції будівель і споруд, відповідно до законів «архітектурної лінгвістики», автором пропонується побудова нової термінологічної бази, на основі якої стане можливим тлумачення, зв'язок всіх складових частин теорій, напрямків та течій в сучасній архітектурі.

Таким чином, якщо віднести до творчого процесу, як до послідовного графіку дій, то будуть досягнуті наступні положення:

- відповідно до семантичної відповідності буде здійснений вибір певного знаку-символу та буде розглядатися весь спектр відношень знаків до значень;
- згідно із граматичною основою стане можливим вибір структури термінологічної бази – відповідної форми та синтаксису;
- етимологічна основа надасть можливість врахувати походження терміну та його родинних відношень до інших термінів, наприклад, в українській та інших мовах;
- згідно з морфологічною основою здійсниться вибір форми та побудова нових архітектурних термінів – наприклад, в даному дослідженні це – складна форма на основі складання кількох твірних основ.

Як наслідок можуть виникнути нові назви теорій, напрямків, течій, які можуть стати провідними в складі вже сучасної «архітектурно-лінгвістичної бази», або виникне можливість її узагальнення та впорядкованості. Так сучасна архітектура будівлі або споруди отримує – якість, відносність, змістовність та відповідну (не випадкову) контекстуальну концептуальну знаково-символічну художню форму.

На думку автора, такою теорією, яка отримує в своєму змісті перенесення системи значень художніх знаків, і, відповідно, розвиток сучасних образно-символічних архітектурних форм, може стати **теорія «інформативної архітектури»**, а побудована на її основі будівля або споруда – «інформативною будівлею або спорудою». Здається, що тут нового? Поняття «інформаційний» або «інформативний» дуже часто використовуються при характеристиці архітектурних об'єктів, які несуть собою певну інформацію, але спробуємо розібратися в тому, яку ж саме інформацію.

Внаслідок, «інформативна будівля або споруда» – це та, архітектура, якої буде нести інформацію про джерело виникнення та розвиток (показувати динаміку зростання та трансформацію) певної форми (від лат. – «informat»: повідомляє про...; від англ. – «in format»: у форматі...). Це архітектура, яка може бути носієм художнього змісту та певного слухного інформаційного процесу (у тому числі показаному за допомогою засобів інформатики) та має знаково-символьну відповідь на основні питання: звідки, як, чому саме, навіщо.

Автор пропонує шість основних символічних напрямків теорії «інформативної архітектури», які умовно відображають загальне джерело існуючих у світі знаково-символічних форм-аналогів, якими оперує митець для утворення архітектурного об'єкту:

- Напрямок 1. Технократичний символізм;
- Напрямок 2. Біотехнічний символізм;
- Напрямок 3. Геотехнічний символізм;
- Напрямок 4. Зображувальний символізм;
- Напрямок 5. Кінетичний символізм;
- Напрямок 6. Калейдоскопічний символізм.

Кожному з цих напрямків можуть відповідати структурні течії, назва та зміст яких відповідає конкретній внутрішній будові будівлі або споруди, на основі знаків-символів, за певними композиційними принципами та прийомами.

Префіксом структурної течії автор пропонує визначити «Вид мистецтва-», «Явища-», тощо. Корінням, відповідно, стає «-Архітектура-». Для закінчення пропонується вибрати вид художнього відтворення об'єкту: «-Графія» – в площині (проект) або в об'ємному виконанні (макет, інсталяція, сама будівля або споруда).

Таким чином, **напрямок №1 – «Технократичний символізм»** може бути представлений структурною течією, яка «працює» згідно з різновидами та законами

дизайн-діяльності – 1.1.«ДизайнАрхіГрафія», яку можна уточнювати як: 1.1.1.«Індустріальна ДизайнАрхіГрафія»; 1.1.2.«Побутова ДизайнАрхіГрафія»; 1.1.3.«Брендова ДизайнАрхіГрафія», тощо.

В основу знаків-символів будівель або споруд, віднесених до течії «Індустріальна ДизайнАрхіГрафія», можуть бути закладені форми-аналоги зі світу індустрії (штучно створені), наприклад, різного роду механізми або їх частини – автомобіль, черв'ячне зчеплення, тощо.

«Побутова ДизайнАрхіГрафія» будівлі або споруди може бути виражена у використанні в якості знаку-символу певної побутової речі, наприклад форма-аналог – побутова техніка та приладдя, знаряддя праці і т.п..

Якщо в основу композиційного рішення будівлі або споруди будуть закладені знаки-символи, які характеризують певну образну уяву про ту чи іншу торговельну марку, тоді їх архітектуру можна буде віднести до течії «Брендова ДизайнАрхіГрафія» – спільний морфогенез наприклад, костюму та об'єктів архітектури – дослідження в цьому напрямку були проведені в галузі культурології Забродіною Г. Д. [10, С.35].

Напрямок №2 – «Біотехнічний символізм» може бути представлений відповідно, чотирма структурними течіями, які зумовлюються зверненням до органічних форм, тому загалом можуть бути об'єднані під назвою 2.1. «Органічна АрхіГрафія» з уточненнями: 2.1.1. «ФітоАрхіГрафія»; 2.1.2. «ЗооАрхіГрафія»; 2.1.3. «ОрнітоАрхі-Графія»; 2.1.4.«АнтропоАрхіГрафія».

Структурна течія «ФітоАрхіГрафія» може проявлятися у використанні в якості форм-аналогів для композиційної побудови будівлі або споруди знаків-символів із рослинного світу, наприклад – водорості, мохоподібні, спорові, насінні (квіткові, хвойні та ін.).

До структурної течії «ЗооАрхіГрафія» можуть бути віднесені будівлі або споруди, композиційна структура яких будується згідно із знаками-символами, які беруть форми-аналоги з світу тварин, наприклад – слон, хамелеон, гусінь, тощо.

«ОрнітоАрхіГрафічна» структурна течія буде, відповідно вираженою, якщо будівля або споруда будується на основі знаків-символів, які представляють світ птахів, наприклад – орел, ластівка, журавель, тощо.

«АнтропоАрхіГрафічна» структурна течія в архітектурі будівлі або споруди зумовлює відповідне звернення до композиційних особливостей антропометричних даних людини. Знаками-символами можуть виступати – своєрідні «модулори», відбиток пальця і т.п..

Напрямок №3 – «Геотехнічний символізм» може мати у своєму складі три основні структурні течії: 3.1. «Неорганічна АрхіГрафія»; 3.2. «Явищно-природна АрхіГрафія»; 3.3. «Умовно-географічна Архі-Графія».

Структурна течія «Неорганічна АрхіГрафія» може бути уточнена різними «підтечіями», згідно з використанням певних знаків-символів, наприклад, кристалічних або мінеральних, тощо: 3.1.1. «КристалОАрхіГрафія»; 3.1.2. «МінералоАрхіГрафія».

«Явищно-природна АрхіГрафія» – структурна течія, яка відображає головування певних природних явищ у формоутворенні архітектурних об'єктів. Знаком-символом можуть виступати такі формоутворюючі аналоги-явища природи як: дощ, вітер, блискавка, північне сяйво, світло, тощо.

«Умовно-географічна АрхіГрафія» може бути такою структурною течією, яка базується на знаках-символах, які підкреслюють певне географічне середовище, тому формою-аналогом можуть слугувати, наприклад, характерні абриси верхівок гір і т.п..

Напрямок №4 – «Зображувальний символізм» може бути складений з наступних чотирьох структурних течій: 4.1. «ЖивописОАрхіГрафія»; 4.2. «ГрафікоАрхіГрафія»; 4.3. «СкульптАрхіГрафія»; 4.4. «ФотоАрхі-Графія».

«ЖивописОАрхіГрафія» – структурна течія, в якій формоутворюючим знаком-символом виступає певний стиль живопису. Наприклад, коли символічна інформація утворена на основі стилю кубізм, знак-символ – стиль кубізм, то назву структурної течії можна уточнити, як «Кубістична ЖивописОАрхіГрафія», якщо на основі стилю художній конструктивізм, то «Конструктивіська ЖивописОАрхіГрафія» [11] і т.п..

«ГрафікоАрхіГрафія» – структурна течія, яка може мати на увазі звернення при формоутворенні будівель та споруд до різних видів графічного мистецтва – плакат (прикладна графіка), обкладинка (книжкова графіка), тощо. Обрамлення, підкреслення, гротеск – основні прийоми, які використовуються для створення виразного об'єму подібного архітектурного об'єкту.

«СкульптАрхіГрафічна» структурна течія архітектурного об'єкту може бути виражена побудовою об'єму будівлі або споруди з виразною пластикою – ефект «ліплення», чітка розробка силуету та багата фактура.

«ФотоАрхіГрафічна» структурна течія будівлі або споруди зумовить спостерігати формоутворюючий процес, пов'язаний із використанням світлочутливих та оптичних матеріалів. Ракурс, кадр (як випадковий, так і постановочний), світло, оптичні ілюзії – основні формоутворюючі прийоми цієї течії.

В основу напрямку №5 – «Кінетичний символізм» можуть входити шість структурних течій: 5.1. «КімоАрхіГрафія»; 5.2. «ЛітероАрхіГрафія»; 5.3. «КіноАрхіГрафія»; 5.4. «ХореоАрхіГрафія»; 5.5. «ЦиркоАрхіГрафія»; 5.6. «ТеатроАрхіГрафія».

Цей напрямок дозволить спостерігати за процесом формотворення об'єму за сценарієм або алгоритмом певної рухомої акції. Така архітектура носить акційний, грайливий характер спортивної гри, може стати елементом розважальних програм – шоу зі всім, так званим, «реквізитом»: куліси, сцена, завіса і т.п..

Так «КімоАрхіГрафія» – структурна течія, яка може бути охарактеризована хвилеподібною наочною фіксацією рухомих змін об'ємів будівлі або споруди за допомогою звуку, наприклад, музики (залучення у формоутворюючий процес архітектурного об'єкту такого видовищного мистецтва як естраду, тощо).

«ЛітероАрхіГрафія» – структурна течія, яка надасть можливість відповідно до задуму митця утворити просторову загадку та міцний ансамблевий зв'язок між будівлями або їх частинами за допомогою поєднання архітектурних прийомів та з різних жанрів літератури. Таким чином можна буде казати, наприклад, про «ПоезоАрхіГрафічну» структуру будівлі або споруди [12].

«КіноАрхіГрафічна» структура зумовить формування об'єму будівлі на основі своєрідного «кіновідчуття» – «кіно-ока»⁹, на основі різножанрових «видовищ» за життєстверджуючим позитивним сценарієм – детектив, комедія або серіал.

«ХореоАрхіГрафія» – структурна течія, яка надасть можливість використати знаки-символи з мови танцювальних технік для архітектурного формотворення на основі, наприклад, такого жанру як карнавал.

«ЦиркоАрхіГрафічна» структурна течія може зумовити перевагу споглядання за певними діями та демонстраціями рухомих об'ємів малих архітектурних форм в межах своєрідних «площ-арен», на основі поєднання архітектури з таким видовищним жанром як, наприклад, шоу-програма.

«ТеатроАрхіГрафія» – структурна течія, яка надасть можливість утворення такого видовища, як своєрідний «архітектурний спектакль». Синтетичність театрального мистецтва дає можливість утворення найбільш змістовних (синтезованих) рухомих акційних форм та об'ємів за допомогою одночасного поєднання попередніх структурних течій даного напрямку та структурних течій, які відносяться до напрямку №4 – «Зображувальний символізм». «ТеатроАрхіГрафічна» структурна течія за рахунок своєї багат шаровості може стояти на рубежі 5-го та 6-го напрямків та зумовлює перехід до наступного напрямку.

Напрямок №6 – «Калейдоскопічний символізм» може бути представлений наступними чотирма синтезованими структурними течіями: 6.1. «Цитатна АрхіГрафія»; 6.2. «Умовна АрхіГрафія»; 6.3. «Фантастично-аніمالістична АрхіГрафія»; 6.4. «Ілюстративна АрхіГрафія».

---

⁹ Термін «кіноко» або «кіно-око» належить Д. Вертову та Л. Свіловій. Це група режисерів, яка виникла у 1919 р. [13]

Згідно з цим, може бути передбачене поєднання будь-яких структурних течій з різних попередніх напрямків в одну з течій даного напрямку. Внаслідок можна отримати своєрідну «калейдоскопічну» кількість варіантів, кожен з яких формується з перевагою певної умови.

«Цитатна АрхіГрафія» – структурна течія, яка може бути охарактеризована демонстрацією цитат з будь-яких вище визначених структурних течій, відповідно до законів композиції. Має ярко виражені мозаїчні риси (наприклад, для утворення будівель-комплексів);

«Умовна АрхіГрафія» – структурна течія, яка може будуватися на скритій, розмитій для стороннього споглядача системі зв'язків між поєднаними структурними течіями. Характер зв'язків може залежати від зовнішніх факторів – умов.

«Фантастично-анімаційна АрхіГрафія» – структурна течія, яка може передбачувати поєднання, що відображають незвичне перевтілення, перетікання, трансформацію одної структурної течії у іншу. Подібні трансформації форми відомі у сучасному формотворенні як морфінг-метод.

«Ілюстративна АрхіГрафія» – структурна течія, яка може відобразити відкриту систему поєднань структурних течій і характеризуватися сталим зв'язком між складовими (наприклад, для утворення будівель-ансамблів).

Символічний напрямок «калейдоскопічний символізм» – є синтетичним, в якому, кількість варіантів поєднань структурних течій по 2 або по 3 вже може дати доволі достатню кількість варіантів та насиченість задля збереження чистоти ідеї.

Таким чином, вище визначені 6-ти основних символічних напрямків та 19-ть основних символічних структурних течій **теорії «інформативної архітектури» (ТІА)** можна представити одночасно або у вигляді символічного дерева (ствол та гілки якого зростають та живляться за рахунок цілющого «дощу синтезу мистецтв» та вище визначених творчих методів), або у вигляді птаха (тіло якого здатне зростати по мірі зросту інформаційної насиченості – по мірі зросту кількості структурних течій та підтечій) (Рис. 1).

Таким чином, на сучасному етапі, теорія «інформативної архітектури» може стати альтернативою «компілятивній та вторинній»¹⁰ теорії постмодернізму. Одночасно, можна буде прослідкувати, які основні розділи постмодерністської теорії¹¹ (за думкою автора даної статті, це розділи 3, 4, 5 та 7) можуть

---

¹⁰ За думкою російського мистецтвознавця Власова В.Г. [14, С.5].

¹¹ Найбільш відомий та поширений на сьогодні багатозаровий мистецько-культурний напрямок «постмодернізм» у західноєвропейській архітектурі останньої третини ХХ сторіччя за дослідженнями Л.В. Стародубцевої формується за 7-ма основними розділами: 1. Загальнокультурні, світоглядні та філософські поняття; 2. Ключові поняття постмодерністської доктрини; 3. Межові поняття в галузі мистецтва та естетики; 4. Назви основних архітектурних течій, напрямів, стилів; 5. Умовно прийняті назви архітектурних шкіл і групувань; 6. Терміни, в яких відбито ідеї міста в архітектурі і спектр містобудівних концепцій; 7. Назви основних топонімів [15, С.105-106].

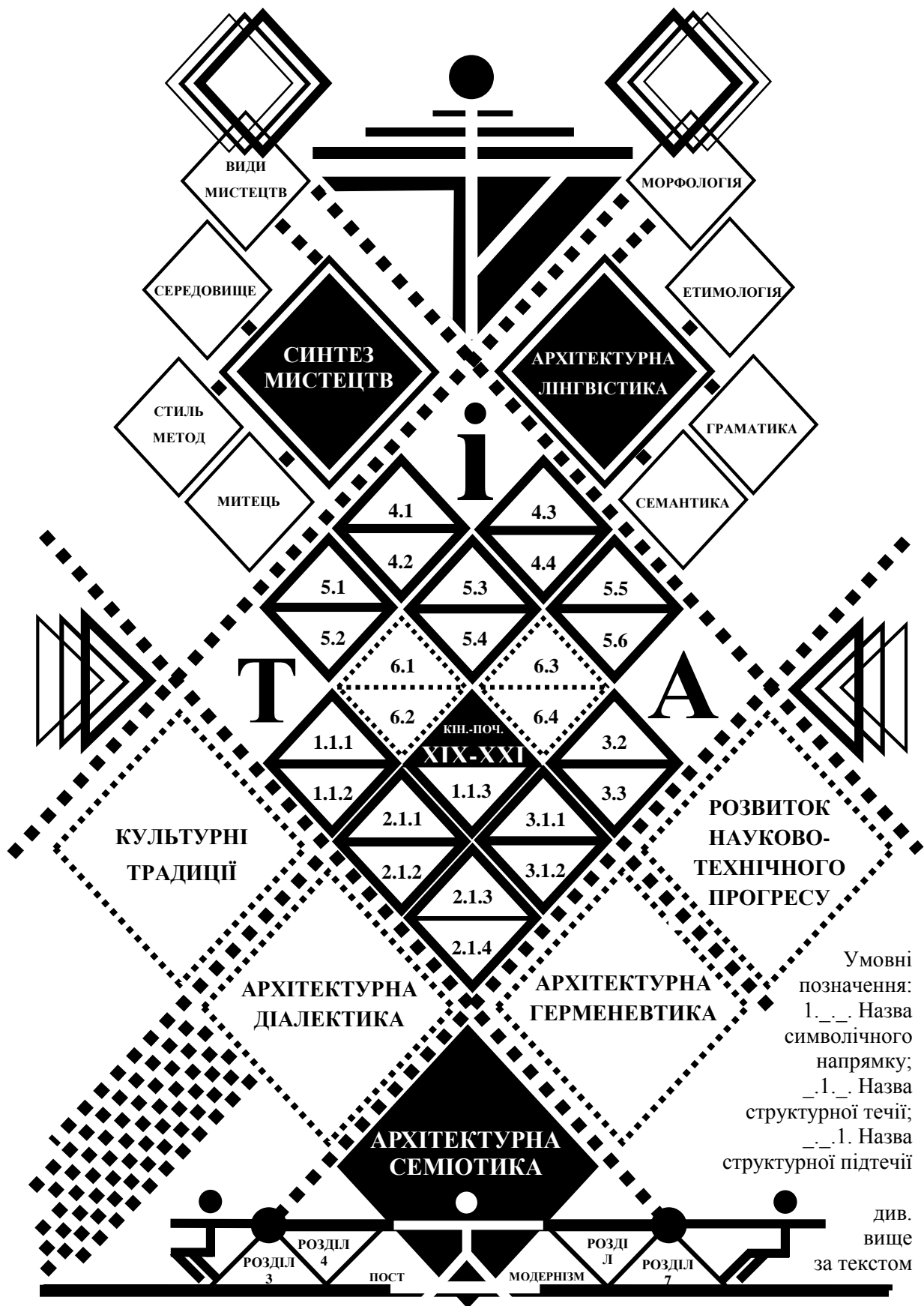

Рис.1. Образно-символічне «дерево-птах» ТІА – теорії «інформативної архітектури» (пропозиція Т.М. Ладан)

вплинути на розвиток сучасних форм в архітектурі, якщо пропустити їх крізь призму ТІА (див. Рис.1).

Теорія «інформативної архітектури» надає можливість уникнути безладності, комічності, випадковості ідей у виборі форм-аналогів, дозволить структурувати сформовані до цього архітектурні теорії, стилістичні напрямки та течії, знайти ланцюжки зв'язків між ними (також і коріння у межах теорії постмодернізму).

Внаслідок виникне можливість прослідкувати еволюцію архітектурної творчості:

- від проектування за напрямком, стилем до проектування за творчим методом;
- перехід від стильового колапсу, втрати коренів до доцільних сучасних архітектурних форм, які поважно ставляться до культурних традицій;
- в залежності від розвитку науково-технічного прогресу.

Таким чином, якщо основні «коріння» ТІА («архітектурну семіотику», окремі течії архітектури постмодернізму) розглядати крізь лінзи окулярів «архітектурної лінгвістики»¹² та «синтезу мистецтв», виникне можливість зросту ТІА, як «дерева», з одного боку (з іншого боку, як «птаха» (див. Рис.1)):

- основні «гілки» («м'язи») – культурні традиції, архітектурна діалектика, архітектурна герменевтика та науково-технічний прогрес;
- «квіти» («пір'я») – символічні напрямки та структурні течії із посиленою змістовною контекстуальною знаково-символьною художньою складовою;
- «плоди» («крила») – сучасні будівлі або споруди.

Тому нехай ці «плоди» або «крила» стануть джерелом сучасної динамічної образно-символічної архітектури (національної в тому числі) та не залишать нікого байдужими. А образно-символічний «дерево-птах» теорії «інформативної архітектури» допоможе знайти шлях до доцільних ідей у поліфонічному світі методів та теорій сучасного проектування.

---

¹² «Архітектурна лінгвістика» може включати широкий спектр відповідних ключових лінгвістичних понять з мовознавства [1, С.370]: семантичних – знаково-змістовних, граматичних – закономірних; етимологічних – похідних; морфологічних – будівних.

Література

1. Словарь иностранных слов. Под редакцией И.В. Лёхина и проф. Ф.Н. Петрова.– М.: Государственное издательство иностранных и национальных словарей, 1949.– 808 с.

2. Райзберг Б.А., Лозовский Л.Ш., Стародубцева Е.Б.. Современный экономический словарь.– 2-е изд., испр. М.: ИНФРА-М, 1999.– 479 с.

Режим доступа: <http://www.ebk.net.ua/Book/Ses/r/r.htm>

3. Пирс Ч.С. Избранные философские произведения / Ч.С. Пирс; пер. с англ. К. Голубович, К. Чухрукидзе, Т. Дмитриев.– М.: Логос, 2000.– 448 с.

4. Сморгж Л.О. Эстетика / Л.О. Сморгж.– К.: Кондор, 2009.

Режим доступа: http://www.ebk.net.ua/Book/ethics/smorzh_estetika

5. Степанов Ю.С. Семиотика: антология / Ю.С. Степанов.– Изд. 2-е, испр. и доп.– М.: Академический проект; Екатеринбург: Деловая книга.– 691 с.

6. Семиотика и Авангард: Антология / Ред.-сост. Ю.С. Степанов, Н.А. Фатеева, В.В. Фещенко, Н.С. Сироткин. Под общ. ред. Ю.С. Степанова.– М.: Академический Проект; Культура, 2006.– 1168 с.

7. Эпштейн М.Н. наброски к экологии текста. Комментарии.– Москва-СПб, 1997.– №1.– С.3-41.

8. Эпштейн М. Проективный философский словарь. Новые термины и понятия. Под ред. Г.Л. Тульчинского и М.Н. Епштейна.– СПб.: Алтейя, 2003, 512 с.

Режим доступа: http://www.emory.edu/INTELNET/fs_contents.html

9. Каган М.С. Морфология искусства / М.С. Каган.– Л.: «Искусство», 1972.– 440 с.

10. Забродина Г.Д. Синергия архитектуры и костюма в пространстве культуры: Автореф. дис... канд. культурологии: 24.00.01 / Г.Д. Забродина.– Саратов: СГТУ, 2003.– 19 с.

11. Ладан Т.М. Художній герменевтико-семіотичний метод формоутворення (конструктивізм) / Т.М. Ладан // Архітектурний вісник КНУБА.– К.: КНУБА, 2014.– Вип. 2.– С.57-67.

12. Ладан Т.М. Концепція: «Поезоархіграфічна» структура в архітектурі будівель та споруд / Т.М. Ладан // Архітектурний вісник КНУБА.– К.: КНУБА, 2013.– Вип. 1.– С. 60-65.

13. Классика кино: киноки и киноглаз.

Режим доступа: http://klassikakino.blogspot.com/2011/11/blog-post_4948.html

14. Власов В.Г. Ничтожность архитектурной теории постмодернизма / В.Г. Власов // Электронный научный журнал «Архитектон: известия вузов».– УралГАХА, 2013.– №42.– С.5-13.

Режим доступа: <http://archvuz.ru>

15. Стародубцева Л. В. Архитектура постмодернизму: История. Теория. Практика / Л.В. Стародубцева.– К.: Спалах, 1998.– 208 с.

Аннотация. Предлагаются основные символические направления и структурные течения для современного концептуального архитектурного формообразования. Они имеют гибкость в использовании и сочетаниях, согласно развитию видов искусств, всех областей человеческой деятельности и научно-технического прогресса.

Ключевые слова: синтез искусств, архитектурное формообразование, теория «информативной архитектуры», символические направления, структурные течения, «дерево-птица».

Abstract. The basic symbolic directions and structural trends are proposed for the modern conceptual architectural morphology. They are flexible in its use and combinations, according to the development of kinds of arts, all fields of human activity and scientific progress.

Key words: synthesis of the arts, the architectural morphology, theory of «informative architecture», symbolic directions, structural trends, «tree-bird».